

» ptáci našich lesů

ČERVENKA OBECNÁ (*ERITHACUS RUBECULA*)

Zpívat přestává červenka jako jeden z posledních ptáků až téměř za tmy. Foto: Zdeněk Tunka

Robert Doležal

Červenka patří k ptačím druhů žijícím v těsném sousedství člověka. Jedná se o zvědavého a nebojácného pěvce, se kterým se můžeme setkat v městském parku, z těsné blízkosti jej můžeme pozorovat na krmítku nebo nás zaujme svým nevšedním zpěvem na kraji lesa. Blízký vztah člověka a červenky ilustruje stará legenda, kterou zmiňují stránky Muzea Komenského v Přerově. Červenka, tehdy nenápadný hnědavý ptáček, přilétla Kristovi umírajícímu na kříži na rameno, aby mu zpěvem ulehčila utrpení. Krev z jeho ran ji postříkala na hrudi a od té doby mají všechny červenky na svém těle znak Kristova utrpení. Odtud také pramení vazba červenky na svátky vánoční a její časté vyobrazení na vánočních pohlednicích.

Rozšíření a početnost

Červenka je druh s evropským typem rozšíření. Obývá většinu území Evropy od Irsku na západě přes Ural, po Kavkaz na východě. Na jihu zasahuje na středomořské ostrovy, do severozápadní Afriky a Malé Asie (Šťastný et al., 2006). Evropa představuje více než 75 % plochy celkového hnízdního areálu červenky s populací přesahující 43 mil. párů. V letech 1970–1990 byla tato populace stabilní. V následující dekádě 1990–2000 byl zaznamenán její pokles ve Švédsku, který byl ale vyrovnán

nárůstem početné francouzské a britské populace. Celkově je evropská populace mírně narůstající a hodnocena je jako zabezpečená (BirdLife International 2004). Z dat získaných v letech 2000–2003 byla odhadnuta početnost červenky obecné u nás na 500 tisíc až 1 milion hnízdicích párů (Šťastný et al., 2006).

Prostředí a způsob života

Pohlédneme-li na mapu hnízdního rozšíření červenky, zjistíme, že rovnoměrně vyplňuje celé území naší republiky, pravi-

delně a početně hnízdí od nížin až vysoko do hor (např. v Hrubém Jeseníku až do 1 400 m n. m., na Šumavě do 1 350 m n. m.). Jejím hnízdním prostředím jsou lesy všeho druhu s bohatým keřovým podrostem nebo s hustými mladými stromky. V případě dostatečně rozsáhlých a vyšších keřových porostů hnízdí i mimo les, v zahradách, zanedbaných parcích, na hřbitovech, v sadech apod. Dává přednost vlhčím místům, často ji nalezneme podél vodních toků, vyložené suchým lokalitám se vyhýbá (Šťastný a kol., 2011). V jižní a západní Evropě je červenka tažným druhem.

Většina střeoevropských ptáků táhne na zimoviště v západním Středomoří od Itálie po Portugalsko a na pobřeží severní Afriky. Také naše hnízdní populace je převážně tažná, červenky odlétají od srpna (hlavně ale až v říjnu) a vracejí se v březnu a dubnu (Cepák a kol., 2008).

Popis

Jedná se o drobného pěvce, který je štíhlejší a menší než vrabec, má velkou hlavu s výraznými tmavými očima, vysoké nohy a hlavně velice nápadnou rezavočervenou skvrnu kryjící celou hrud' a tvář. Jinak je červenka svrchu olivově hnědá, spodina těla pod červenou náprsenkou je bělavá a boky hnědavé. Mladí ptáci nemají červenou náprsenku, jsou celkově tmavohnědí se světlejším skvrněním na hlavě, prsou a bocích a břicho mají světle šedohnědé. Červenka se zdržuje v podrostu a na zemi, rychle běhá se svěřenými křídly a pozdvíženým ocasem, často podřepává. Její zpěv, kterým se nejvýrazněji projevuje ráno při rozednění a večer před setměním, je velice příjemný, zvonečkovitý, melancholický a pronášen je v kratších strofách.

Hnízdění a péče o mláďata

Na hnízdiště se dříve vracejí samci, kteří obsazují teritorium a začínají se při jeho obhajování projevovat zpěvem i charakteristickým postojem. Po přiletu samice a páření, které není doprovázeno tokem, začíná samice se stavbou hnízda v místě, které vyberou oba ptáci společně. Hnízdo bývá většinou umístěno na zemi ve svahu, břehu potoka nebo strži. U nás je to nejčas-

Za mírného počasí se můžeme zvláště v nižších polohách s červenkou setkat i v zimě.
Foto: Zdeněk Tunka

Červenka přinášející mláďatům bohatou nadílku hmyzu. Foto: Marie Korbelová

Nejčastěji hnízdí červenka na zemi, ale může obsadit i vhodnou budku, zde rehkovnik.
Foto: Marie Korbelová

těji pod drnem či převislou trávou, mezi kořeny nebo v dutině pařezu. V některých případech může být obsazen i rehkovnik nebo budka s rozměry vletového otvoru 4,5 x 3 cm. Hnízdo je postaveno ze suchého listí, mechu a suchých trav a vystláno je jemnějším materiálem. Na přelomu dubna a května do něj samice snáší nejčastěji 6 (4–7) vajec, na kterých sedí 13–14 dní. Mláďata jsou po vyklubání oběma rodiči krmena 13–15 dní na hnízdě a po vyvedení ještě dalších 8 dní. Vyvedeno bývá nejčastěji 3–5 mláďat v důsledku ztrát predací (kočka, tchoř, veverka, straka apod.). Červenky pravidelně hnízdí dvakrát do roka a pohlavní dospělosti dosahují v 2. kalendářním roce života (Šťastný a kol., 2011).

Potrava

V době hnízdění tvoří podstatnou část potravy červenky drobní živočichové. Podle dvojice studií citovaných ve Fauně

ČR, které byly zaměřeny na rozbor její potravy v podmínkách střední Evropy, tvořili její hlavní součást dvoukřídlí, pavoukovci, housenky a brouci. V menší míře byly zastoupeny mšice, blanokřídlí, křisi, mnohonožky, stejnonožci a síťokřídlí. V létě a na podzim je živočišná potrava z velké míry nahrazena plody jak u starších ptáků, tak u tohoročních mláďat. Potrava je lovena převážně na zemi útokem z nízkých větví keřů a stromů a způsob jejího lovu odpovídá kořisti s nízkou mobilitou (Šťastný a kol., 2011).

Význam a ochrana

Dlouhodobé změny rozšíření a početnosti červenky nejsou u nás známy a při každém mapování je její hnízdění doloženo téměř ve všech mapovacích kvadrátech v rámci ČR (99–100 %). V mnoha lokalitách je druhem dominantním. U nás tedy patří k druhům se stabilním stavem (Šťastný et al., 2006). To ovšem neznamená, že by neměla být chráněna. Červenka obecná není uvedena ve vyhlášce č. 395/1992 Sb. coby zvláště chráněný druh, ale vztahuje se na ni Zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb., a tudíž je chráněna v obecném slova smyslu jako každý volně žijící živočich.

Seznam použité literatury je k dispozici u autora.

Autor:

Ing. Robert Doležal

www.birdwatcher.cz

E-mail: dodin@post.cz